

БУЛІНГ – ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

*Ю. С. Сизоненко, здобувач вищої освіти групи Ф-1/1
обліково-фінансовий факультет, МНАУ*

На сьогодні явище булінгу дуже поширене в усіх закладах освіти, але ця проблема є майже не вивченою в Україні. Наслідки булінгу проявляються далеко за межами школи і несуть соціально-психологічну загрозу. Незалежно від форми прояву булінг є неприпустимим явищем, якого слід уникати та запобігати на початкових етапах його розвитку.

Булінг («bullying», від англ. «bully» – хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визначається як утиск, дискримінація, цькування; цей термін

означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного, психологічного тощо) з боку дитини або групи по відношенню до іншої дитини або інших дітей [1, с. 44].

За даними міжнародної організації під егідою Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) у 2017 році 67,0% дітей в Україні стикалися з випадками булінгу, а 57,0% знають, що це таке [2]. Це достатньо високі показники, що свідчить про актуальність даної теми.

Дуже складно самотійно визначити де, коли і між ким виникне черговий випадок булінгу. Але можна зробити припущення, виявити підґрунтя, основні механізми розвитку, а також його наслідки. Знаючи це можна захистити дітей та зменшити кількість знущань серед учнів. Основним підґрунтям булінгу є нерівність, влада, статус, суперництво, гендерний чинник, агресія, насильство, цькування. Усі ці поняття доповнюють один одного та характеризують прояви булінгу з різних сторін. Булінг має соціально-психологічний характер та впливає на психіку кожного учасника, як на жертву, так і на агресора.

Зокрема, Д. Ольвеус зазначив, що існують механізми, які можуть сприяти розповсюдженню шкільного булінгу:

- в процес булінгу включається соціальне наслідування, тобто спостерігаючи за проявами агресивних дій одного учня по відношенню до іншого заохочує інших дітей до участі в подібних актах, особливо якщо хуліган є «успішним» в завоюванні жертви;

- ослаблення заборон проти агресивних тенденцій, тобто коли дитина бачить, що хуліган отримує винагороду за прояв агресивної поведінки, то це зменшує її власні заборони відносно участі в агресивних атаках;

- дифузія відповідальності, тобто коли декілька дітей беруть участь у залякуванні, то у кожного почуття провини та відповідальності зменшується;

- повторювальність атак, тобто у результаті повторних актів знущання над одним учнем іншими учнями він починає розглядатися як такий, що заслуговує на таке ставлення [3].

Але, все ж таки, наслідки булінгу є найжахливішою його складовою.

Адже, по-перше, вони проявляються як на агресорах так і на жертвах, по-друге, не можливо визначити одразу, які саме наслідки отримає кожна із сторін (рис. 1).

За наведеними даними наслідки прояву булінгу негативно впливають на кожную із сторін учасниць, проте найбільш вразливими є жертви боулінгу. Прояви булінгу знаходять місце там і тоді де і коли соціальні групи для індивіда не тільки не захищають а й наражають його на небезпеку. До таких груп, в першу чергу може бути віднесена сім'я з авторитарним типом виховання та типовими батьками-агресорами, які транслюють подібну поведінку і пропагують подібний спосіб спілкування, з елементами фізичного покарання.

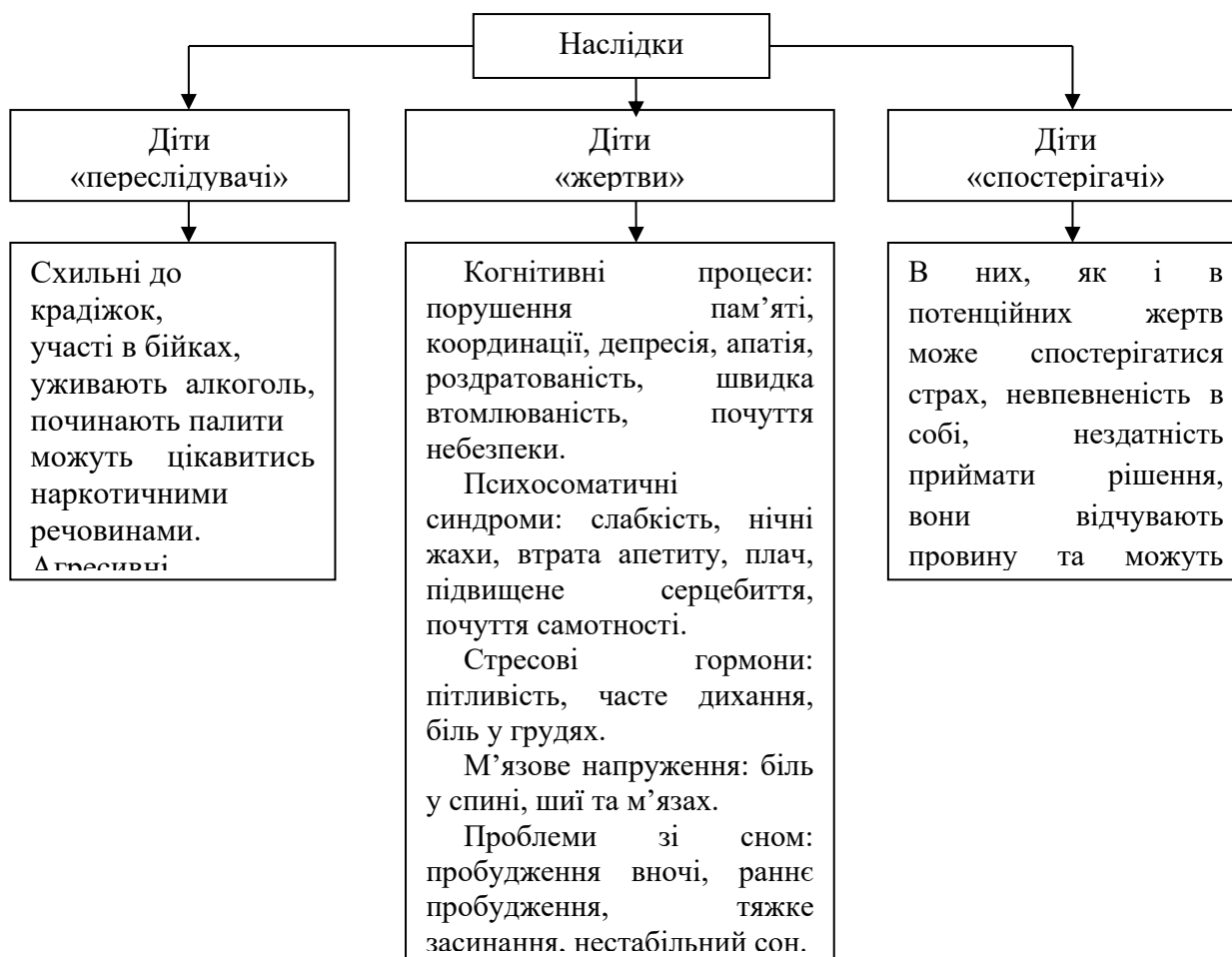

Рисунок 1 – Наслідки булінгу

Джерело : побудовано за даними [4]

Запобігання проявам боулінгу поширюється не тільки на батьків а й на усіх учасників навчально-виховної діяльності, оскільки неухважність і іноді й

байдужість провокують прояви жорстокості. Профілактична діяльність, для того, щоб бути ефективною повинна долучати батьків, учнів, адміністрацію, педагогів, штатних психологів та проводитись систематично. Крім того дуже важливо, власними прикладами демонструвати толерантний спосіб спілкування та вирішення будь яких питань. Булінг, як внутрішньо-груповий конфлікт, може мати різне соціально-психологічне підґрунтя, тому потребує подальшого вивчення.

Література:

1. Барліт А.Ю. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі / А.Ю.Барліт, О.О.Барліт // Горизонти освіти. – 2012. – №2. – С. 44-46.
2. Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти булінгу [Електронний ресурс] : Unicef. – Режим доступу: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_31252.html.
3. Duffy L. A. Bullying in Schools: A Social Identity Perspective / A. L. Duffy, B. Psych (Hons). – School of Applied Psychology Business School, 2004. – 376 p.
4. Сидорук І. Булінг як актуальна соціально-педагогічна проблема / І. Сидорчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки. – 2015. - № 1. – С.169-173.

***Науковий керівник – Лесік І. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет***